

JAMIYATI RIVOJIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARNING O'RNI

I Aldashev

FarDU o'qituvchisi

M. Rahmatova

FarDU, O'zbek tili talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada kompyuterlarning paydo bo'lishi, ularning rivojlanishi, bugungi kundagi o'rni va ahamiyati, kompyuterga oid bo'lgan ba'zi mashg'ulotlar holati yoritib berilgan.*

Kalit so'zlar: *kompyuter, rasmlar, harakatlanuvchi tasvirlar, tovushlar, sertifikatlar, hisobotlar, bayonotlar*

Аннотация: *В данной статье освещается появление, развитие компьютеров, их место и значение сегодня, а также некоторые упражнения, связанные с компьютерами.*

Ключевые слова: *компьютер, картинки, движущиеся изображения, звуки, сертификаты, отчеты, заявления.*

Bugungi hayotni kompyuterlarsiz tasavvur etib bo'lmaydi, ular hayotning ajralmas qismiga aylangan. Ammo birinchi kompyuter yarim asrdan ko'proq vaqt oldin AQShda paydo bo'lgan. Bu voqea, bir tomondan, elektronika sohasidagi yutuqlar bilan, ikkinchi tomondan, matematiklar, fiziklar va boshqa mutaxassislarining hisob-kitoblarni avtomatlashtirishga bo'lgan ehtiyojlari bilan bog'liq edi. Ko'p yillar davomida kompyuterlar faqat ilmiy hisob-kitoblar uchun vosita bo'lib qoldi. Avvaliga yangi mashinani yaratgan olimlar ham, tadbirkorlar ham uni iqtisodiyotda, biznesda va boshqa zararsiz sohalarda qo'llashning alohida imkoniyatlarini ko'rmaganlar. Endi bu epizodni faqat prognozlash xatolari bilan bog'liq qiziqish sifatida ko'rish mumkin. Va boshlanishi bilan ommaviy ishlab chiqarish kompyuterlar uchun ehtiyot qismlar, ularning hajmini, og'irligini birinchi namunalar bilan solishtirganda yuzlab va minglab marta kamaytirdi, ish stoliga yangi avlod kompyuterlarini (80s) o'rnatish mumkin bo'ldi. Bunday kompyuterning narxi ham sezilarli darajada tushib ketdi. Endi u nafaqat boy firmalar, balki alohida fuqarolar uchun ham mavjud bo'ldi. Kompyuter odamga yaqinlashdi va shaxsiy deb nomlana boshladi. Bundan tashqari, fan shuni ko'rsatdiki, ko'plab intellektual operatsiyalar elementar, mantiqiy va arifmetiklarning juda katta va murakkab to'plamlari sifatida ifodalanadi. Bu zamonaviy kompyuterlarda ilgari insonning vakolati hisoblangan ko'plab funksiyalarni simulyatsiya qilish imkonini berdi.

Axborotni qayta ishlash uchun kompyuterlarning keng imkoniyatlari ularni, asosan, ta'lim sohasida turli xil foydalanish uchun mos qiladi. Ular alifboni o'rganayotgan maktabgacha yoshdagi bolalardan tortib, yangi diagnostika usullarini o'rganadigan shifokorlargacha bo'lgan barcha darajadagi o'qitish va o'rganishni

osonlashtirishi mumkin. Kompyuterlar til va matematika, tarix va fan, kasbiy tayyorgarlik, musiqa va tasviriy san'at, o'qish va yozish kabi sohalarda foydalanish uchun mos keladi. Kompyuterlar fikrlash qobiliyatlari va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun yangi yo'llarni ochadi va faol o'rganish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Kompyuterlar yordamida darslar, mashqlar, testlar va muvaffaqiyat yozuvlarini yanada samaraliroq qilish mumkin. Bu o'qituvchilarni yengillashtiradi va ularga individual darslarga ko'proq vaqt ajratish imkonini beradi. Kompyuterlar ko'plab darslarni yanada qiziqarli va jozibador qilishlari va katta hajmdagi ma'lumotlarga osongina kirishlari mumkin. Kompyuterlar tasvirlarni yaratish, musiqa ijro etish, hisob-kitoblarni bajarish, yozuv mashinkasi vazifasini bajarish, tushunish uchun dasturlashtirilishi mumkin sinf jurnali. Ular yozma matnni nutqqa aylantiradilar, magnitafonlar va videodisk pleyerlarni boshqardilar va umuman ijodiy va qiziqarli o'rganish uchun muhit yaratdilar. O'rganish uchun kompyuterlardan foydalanish imkoniyatlari cheksizdir. Ularning umumiy foydalanish imkoniyati maktab o'quv dasturini tubdan o'zgartirishga, ta'lim muammolarini to'liqroq hal qilishga, nogironlarni o'qitishning yangi vositalariga, o'z-o'zini tarbiyalash va uyda o'qitish imkoniyatlarini kengaytirishga olib kelishi mumkin. O'quv quroli sifatidagi imkoniyatlaridan tashqari, kompyuterlarning o'zi ham muhim o'rganish ob'ektiga aylanishi kerak. Ularning imkoniyatlari va cheklovlarini tushunish har bir bilimli shaxs uchun zarurdir. Kompyuter - bu vosita, lekin u boshqa barcha vositalardan axborotni qayta ishlash va turli ishlarni bajarish uchun dasturlash mumkinligi bilan farq qiladi. Ammo boshqa vositalar singari, u ham yaxshi xizmat qilishga qodir bo'lgani kabi yomon maqsadlar yo'lga ham ishlay oladi. Bolg'a bilan siz qurishingiz mumkin yoki yo'q qilishingiz mumkin. Kompyuterdan asl hikoyalar, musiqalar, rasmlar yaratish, sohadagi murakkab munosabatlarni o'rganish uchun foydalanish mumkin yoki ko'pincha, zararli o'yinlar va hu kabi zararli narsalar uchun foydalanish mumkin. Kompyuterlarning o'quvchilarga ta'sir qilish darajasi o'quvchilarning ulardan qanday foydalanishiga bog'liq.

Kompyuterlar kitoblar, filmlar va o'qituvchilarning kamchiliklarisiz ko'plab fazilatlarga ega bo'lishi uchun dasturlashtirilishi mumkin. Yaxshi dasturiy ta'minot kompyuterlarga ma'lum bir moslashuvchanlik va "javobgarlik" beradi, bu o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasidagi munosabatlarda paydo bo'ladi. Kompyuter dars boshlanishidan oldin talabani baholashi va dars davomida materialning o'zlashtirilishini diqqat bilan kuzatishi mumkin. Kompyuter material darajasini, uni etkazib berish tezligini, har bir bolaga individual ravishda takrorlash sonini sozlashi mumkin. Kompyuter xuddi kitob kabi har bir talabaga eng mos sur'atda ishlash imkonini beradi va har qanday sohadagi mutaxassislar bilimni hamma uchun ochiq qiladi. Kompyuterlar rasmlar, harakatlanuvchi tasvirlar va tovushlardan foydalanishga imkon beradi. Garchi bu suratlar va tovushlar filmlardagidek mukammal bo'lmasa-da, baribir ular yangi tushunchalarni kiritishga yordam beradi va o'quvchilar e'tiborini tortadi. Yaqinda kompyuterlarning videodisklar bilan kombinatsiyasi

kompyuterlashtirilgan darslarda sifati bo'yicha filmlardan kam bo'lmagan tasvir va tovushlardan foydalanish imkonini berdi. Kompyuterlarning afzalligi shundaki, ular mutlaqo ob'ektivdir, bezovtalanmaydi, qiyin talabalar bilan duch kelganda umidsizlikka tushmaydi. Bu o'zaro muloqot qilish, diqqatni jamlash va individual muloqot qilish qobiliyati bilan birgalikda kompyuterlarni qiyin bolalarni o'qitish uchun juda qimmatli vositaga aylantiradi. Maktablarda kompyuterlardan ko'p fanlardan dars o'tishda va bir necha usulda foydalanish mumkin. Ba'zan ular bo'limni o'rganishning asosiy vositasi bo'ladi.

Axborot tizimi - bu turli xil ma'lumotlarni to'plash va qayta ishlash uchun mo'ljallangan dastur yoki dasturiy ta'minot majmuasi. Qayta ishlangan axborotning tabiati va hajmiga, buning uchun mavjud vositalarning moslashuvchanligi va kuchiga qarab, barcha axborot tizimlari ikkita katta guruhga bo'lish mumkin: shaxsiy tizimlar va professional tizimlar. Professional axborot tizimlari shaxsiy tizimlarga qaraganda ancha murakkab va qimmatroq bo'lib, ular sizga katta hajmdagi ma'lumotlarni saqlashga imkon beradi va ularni qayta ishlash uchun ilg'or imkoniyatlarga ega. Axborot tizimlari o'rtasidagi tematik yo'nalishga qarab, yuridik, bibliografik, tibbiy va boshqalar ajralib turadi. Har bir axborot tizimi ikki qismdan iborat: plomba va qobiq. Ma'lumotlar bazasi (MB) deb ataladigan tizimning mazmuni tizimdagi ma'lumotlar to'plamidir. Ushbu ma'lumotlarni kiritish, joylashtirish va taqdim etish usullari tizimni yaratish bosqichida tartibga solinadi. Natijada, ma'lumotlar bazasi ichidagi barcha ma'lumotlar ma'lum bir tarzda tuzilgan bo'lib, unga kirish va kerakli ma'lumotlarni qidirishni sezilarli darajada osonlashtiradi.

Internet butun dunyoni qamrab olgan global kompyuter tarmog'idir. Bugungi kunda Internet dunyoning 150 dan ortiq mamlakatlarida 15 millionga yaqin obunachiga ega. Tarmoq hajmi har oy 7-10%ga oshadi. Internet, turli xil aloqani ta'minlaydigan yadroni tashkil qiladi. Agar ilgari tarmoq faqat fayllar va elektron pochta xabarlarini uzatish vositasi sifatida ishlatilgan bo'lsa, bugungi kunda resurslarga taqsimlangan kirishning yanada murakkab muammolari hal qilinmoqda. Bir necha yil oldin tarmoqni qidirish va tarqatilgan axborot resurslariga, elektron arxivlarga kirish funksiyalarini qo'llab-quvvatlaydigan qobiqlar yaratilgan. Xizmatlarning arzonligi bilan foydalanuvchilar Qo'shma Shtatlar, Kanada, Avstraliya va ko'plab Yevropa mamlakatlarida tijorat va notijorat axborot xizmatlaridan foydalanishlari mumkin. Arxivlarga bepul kirish Internet tarmoqlari inson faoliyatining deyarli barcha sohalari, yangi ilmiy kashfiyotlardan tortib, ertangi kun uchun ob-havo prognoziga bo'lgan ma'lumotlarni topishingiz mumkin. Bundan tashqari, Internet butun dunyo bo'ylab arzon, ishonchli va xususiy global aloqa uchun noyob imkoniyatlarni taqdim etadi. Bu butun dunyo bo'ylab filiallari, transmilliy korporatsiyalar va boshqaruv tuzilmalariga ega firmalar uchun juda qulay bo'lib chiqadi. Odatda, xalqaro aloqa uchun Internet infratuzilmasidan foydalanish sun'iy yo'ldosh yoki telefon orqali to'g'ridan-to'g'ri kompyuter aloqasiga qaraganda ancha arzon. Elektron pochta Internetdagi eng keng tarqalgan xizmatdir. Hozirda 20

millionga yaqin odam o'z elektron pochta manziliga ega. Elektron pochta orqali xat yuborish oddiy xat yuborishdan ancha arzon. Bundan tashqari, elektron pochta orqali yuborilgan xabar qabul qiluvchiga bir necha soat ichida yetib boradi, oddiy xat esa bir necha kun yoki hatto haftalar davomida qabul qiluvchiga yetib borishi mumkin. Hozirgi vaqtda Internet asosan Yevropa davlatlari va AQSh hukumatlarining faol qo'llab-quvvatlashi hisobiga tiklanish davrini boshdan kechirmoqda. Qo'shma Shtatlar har yili yangi tarmoq infratuzilmasini qurish uchun taxminan 1-2 million dollar ajratadi. Tarmoq kommunikatsiyalari sohasidagi tadqiqotlar Buyuk Britaniya, Shvetsiya, Finlyandiya va Germaniya hukumatlari tomonidan ham moliyalashtiriladi. Biroq, davlat mablag'lari kiruvchi mablag'larning faqat kichik bir qismidir.

Xulosa qilib, men yuqoridagilarni umumlashtirmoqchiman. Yuqorida aytib o'tilganidek, kompyuterlar hayotimizning ajralmas qismiga aylandi va ularsiz odamlar o'z faoliyatining ba'zi sohalarida, masalan, sun'iy yo'ldoshlarni boshqarish yoki tomografiyada qanday qilishlarini tasavvur qilish qiyin. Tibbiy yoritgichlar tomonidan maxsus robotlar yordamida masofadan turib bajariladigan operatsiyaga arziydigan ushbu mashinalarning ahamiyatini ortiqcha baholash deyarli mumkin emas. Ammo shuni esda tutish kerakki, insonning dastlabki ishtirokisiz kompyuterlar umuman hech narsa qila olmaydi. Shuning uchun ham, mening fikrimcha, barcha yutuqlarni faqat kompyuterlarga bog'lash xato. Albatta, kompyuterlarning inson hayotiga ijobiy ta'siri haqida gapirish mumkin emas, chunki universal kompyuterlashtirish unga salbiy ta'sir ko'rsatdi. Ha, kompyuterlar monoton operatsiyalarni takrorlashni talab qiladigan jarayonlarni juda tezlashtirdi; ha, ular ta'lim sifatini oshirdi va uni olish yo'llarini kengaytirdi, imkoniyati cheklangan kishilarga o'zini jamiyatning to'la huquqli a'zosi sifatida his qilish imkonini berdi. Ha, insonning ijodiy qobiliyatlari keng ochildi va kompyuterlardan foydalanish bilan bog'liq boshqa yo'nalishlarni ham egalladi. Lekin, buning teskari tarafi ham bor: birinchidan, bugungi kunda odamlar bir-biri bilan aloqani yo'qotmoqda, kimdir uchun virtual olam haqiqiy va oddiy insoniy muloqot o'rnini bosdi, o'z mohiyatiga ko'ra ancha samimiy, qabul qilib bo'lmaydigan bo'lib qoldi. Ikkinchidan, ko'plab aqlli kompyuter o'g'rilari, hakerlar paydo bo'ldi, bu moliyaviy yo'qotishlar va ma'lumotlarning sizib chiqishining oldini olish uchun kuchaytirilgan xavfsizlik vositalarini yaratishni talab qiladi. Uchinchidan, texnika qanchalik ishonchli bo'lmasin, u har xil yo'qotishlar va tizim ustidan nazoratni yo'qotish ehtimoli bilan tahdid qiluvchi buzilish tendentsiyasiga ega bo'lgan texnika bo'lib qolmoqda. Va menimcha, kompyuterlashtirishning barcha ijobiy va salbiy tomonlarini baholagan holda, biz, XXI asr avlodi, kompyuterlashtirishni yaratish va amalga oshirishda yangi kontseptsiyalarni ishlab chiqishimiz kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. SUN'IY IDROKNING KELAJAKKA TA'SIRI: UNING INSONIYAT HAYOTIDAGI AHAMIYATI Z Sidiqova, I Aldashev - Научный Фокус, 2023

2. BOSHLANG 'ICH SINFI TA'LIMIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH M Odiljonova, A Ilhomjon - Научный Фокус, 2023
3. AKT RIVOJLANGAN DAVRDA TA'LIM BOSHQARUVIDA MASOFAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH USULLARI A Ilhomjon - Научный Фокус, 2023
4. ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING HOZIRGI KUNDAGI AHAMIYATI A Ilhomjon, A Gulira'no - Научный Фокус, 2023
5. TA'LIM JARAYONIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING TUTGAN O'RNI F Nigoraхon, A Ilhomjon - Научный Фокус, 2023
6. TURLI SOHALARDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING TUTGAN ROLI S Madinabonu, A Ilhomjon - Научный Фокус, 2023
7. TEXNOLOGIYA DARSLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI O'RNI M To'rayev, ST Aldasheva, IT Aldashev - Results of National Scientific Research International ..., 2023
8. DARS SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING O'RNI I Aldashev, S Aldasheva - ... AND PRACTICAL CONFERENCE" THE TIME OF ..., 2022